

IJTIMOYIY PSIXOLOGIYANING JAMIYATDAGI AHAMIYATI

Narmetova Yulduzخان Karimovna

Toshkent Davlat tibbiyot universiteti dotsenti

Normamatov Shaxboz

Toshkent Davlat tibbiyot universiteti

talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15663723>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-June 2025 yil

Ma'qullandi: 10-June 2025 yil

Nashr qilindi: 14-June 2025 yil

KEYWORDS

ijtimoiy psixologiya, shaxs va jamiyat, ijtimoiy guruh, ommaviy ong, stereotip, muloqot, ijtimoiy ta'sir, konflikt, psixologik muhit, jamiyat barqarorligi, liderlik, konformizm, murosaga kelish, guruh psixologiyasi, insonlararo munosabatlar.

ABSTRACT

Ushbu ishda ijtimoiy psixologiya fanining jamiyatdagi o'рни va ahamiyati tahlil etiladi. Ijtimoiy psixologiya insonlar o'rtasidagi munosabatlar, guruhdagi xatti-harakatlar, shaxsning ijtimoiy muhitga moslashuvi kabi jarayonlarni o'rganadi. Mazkur fan nafaqat psixologik bilimlar, balki sotsiologik va madaniy omillarni ham qamrab olgan holda jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiladi. Ishda ijtimoiy psixologiyaning turli sohalarida — ta'lim, sog'liqni saqlash, ommaviy axborot vositalari, mehnat munosabatlari va yetakchilik kabi yo'nalishlardagi roli yoritilgan. Annotatsiyada ijtimoiy psixologik bilimlarning jamiyatdagi barqarorlik, hamkorlik va o'zaro tushunishni shakllantirishdagi ahamiyati ta'kidlangan.

Zamonaviy jamiyatda insonlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar murakkab va ko'p qirrali bo'lib, ularni to'g'ri anglash va boshqarish dolzarb masalaga aylanib bormoqda. Bunday sharoitda **ijtimoiy psixologiya** fani muhim o'rin egallaydi. Bu fan shaxs va jamiyat o'rtasidagi o'zaro ta'sirni, guruhdagi xatti-harakatlarni, ijtimoiy munosabatlarning psixologik asoslarini o'rganadi. Ijtimoiy psixologiya yordamida insonlar o'rtasidagi muloqot, ta'sir, muvofiqlashuv, liderlik va muammoli vaziyatlarda harakat qilish kabi ko'plab holatlar chuqur tahlil qilinadi. Ushbu maqolada ijtimoiy psixologiyaning jamiyatdagi o'рни va ahamiyati keng yoritib beriladi.

Ijtimoiy psixologiya tushunchasi

Ijtimoiy psixologiya — bu inson xulq-atvori va tafakkuriga ijtimoiy muhitning, jamiyatdagi boshqa shaxslar va guruhlarning qanday ta'sir ko'rsatishini o'rganadigan fan sohasi. U psixologiya va sotsiologiyaning tutash nuqtasida joylashgan bo'lib, odamlar o'rtasidagi munosabatlar, jamoalardagi psixologik holatlar, ommaviy ong va fikr, stereotiplar, muomala madaniyati kabi mavzularni o'z ichiga oladi.

Jamiyatda ijtimoiy psixologiyaning asosiy vazifalari

1. Shaxs va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarni o'rganish

Har bir inson jamiyatda yashar ekan, uning fikrlari, qarashlari va xatti-harakatlariga jamiyat ta'sir ko'rsatadi. Ijtimoiy psixologiya bu ta'sirning qanday shakllanishini, qanday omillar orqali yuzaga kelishini aniqlaydi. Bu esa shaxsiy rivojlanishni jamiyat ehtiyojlari bilan uyg'unlashtirishga yordam beradi.

2. Ijtimoiy guruhlar psixologiyasini tahlil qilish

Guruhdagi o'zaro munosabatlar, rahbarlik, ro'l taqsimoti, jamoa ruhiyati, ijtimoiy konformizm (moslashuv) kabi holatlar ijtimoiy psixologiyaning muhim tadqiqot ob'yektidir. Guruhlar o'rtasidagi muvozanat va hamkorlik jamiyat barqarorligining asosiy omillaridandir.

3. Ommaviy ong va stereotiplarni o'rganish

Ommaviy axborot vositalari, internet, reklama va targ'ibot ishlari orqali jamiyatda turli stereotiplar shakllanishi mumkin. Ijtimoiy psixologiya bu jarayonlarni aniqlash va ularning salbiy oqibatlarining oldini olishga xizmat qiladi. Masalan, irqiy, jinsiy yoki diniy kamsitishlarga qarshi kurashda ijtimoiy psixologik yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi.

4. Konflikt va stresslarni boshqarish

Jamiyatda turli ijtimoiy to'qnashuvlar, oilaviy nizolar, ish joyidagi kelishmovchiliklar yoki madaniy ziddiyatlar ro'y beradi. Ijtimoiy psixologiya bu muammolarni hal etish uchun muhim usullarni taklif qiladi. Konfliktlarni boshqarish, muloqotda samarali usullarni qo'llash va murosaga kelish strategiyalari orqali tinchlikni ta'minlash mumkin.

Ijtimoiy psixologiyaning amaliy ahamiyati

Ijtimoiy psixologiya nazariyadan tashqari hayotning turli sohalarida amaliy ahamiyatga ega:

- **Ta'lim tizimida:** O'quvchilarning psixologik muhitda o'sishi, o'qituvchi-talaba, ona-bola o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solishda foydalidir.
- **Tibbiyotda:** Kasallikni qabul qilish, davolanishga bo'lgan munosabat, psixologik yordam ko'rsatish jarayonida ijtimoiy psixologiya muhim rol o'ynaydi.
- **Mehnat muhitida:** Ishchilar o'rtasida ijobiy munosabatlarni shakllantirish, mehnat unumdorligini oshirish, liderlik fazilatlarini aniqlashda xizmat qiladi.
- **Huquq-tartibot sohasida:** Jinoyatchilikka qarshi kurash, sud-psixologik ekspertiza, guvohlar bilan ishlashda ham ijtimoiy psixologik bilimlar zarur.

Xulosa

Ijtimoiy psixologiya — bu shunchaki nazariy fan emas, balki insonlar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilash, jamiyatda uyg'unlik va barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiluvchi muhim amaliy vositadir. Uning yordamida jamiyatdagi murakkab jarayonlarni tushunish, boshqarish va ijobiy tomonga yo'naltirish mumkin. Bugungi globallashtirish davrida insoniyat oldida turgan ko'plab muammolar aynan ijtimoiy psixologik yondashuv orqali hal etilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Анастази А. Психологическое тестирование. – Москва: Питер, 2001.
2. Миронова Н.К. Социальная психология: Учебник для вузов. – Москва: Академия, 2006.
3. Швейцер А.Я. Основы социальной психологии. – Санкт-Петербург: Речь, 2007.
4. Назарова Н.А. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2015.
5. Karimova D., Xolbekov A. Psixologiyaga kirish. – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
6. To'xtayeva R. Ijtimoiy psixologiyaning asosiy masalalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
7. Baxtiyorov M. Shaxs va jamiyat: psixologik yondashuv. – Toshkent: Ma'naviyat, 2021.
8. Allport G.W. The Nature of Prejudice. – Reading, MA: Addison-Wesley, 1954.

9. Сайфутдинов, Ш. С., & Нарметова, Ю. К. (2022). МАКТАБГАЧА ЁШ ФЕНОМЕНИ. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 2(2), 250-253.
10. Ахмедова, М. Т., & Нарметова, Ю. К. (2022). “МУОШАРАТ ОДОБИ” ОРҚАЛИ ЎҚУВЧИЛАРДА УСТОЗ-ШОГИРД МУНОСАБАТЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 2(5), 336-340.
11. Axmedova, M. T., & Narmetova, Y. K. (2023). BOLALARDA OLIY NERV FAOLIYATI TIPLARINING XUSUSIYATLARI VA ULARNI TARBIYALASH. Academic research in educational sciences, 4(TMA Conference), 707-712.
12. Karimovna, N. Y. (2022). Yoshlarda Internetga Tobelik Muammolari. Ta'Lim Va Rivojlanish Tahlili Onlayn Ilmiy Jurnal, 2(12), 96-99.
13. Ахмедова, М., & Нарметова, Ю. (2022). Neyropedagogika va neyropsixologiya rivojlanib kelayotgan yangi fan sohasi sifatida. Общество и инновации, 3(2), 103-109.

